

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) กล่าวคือ ด้านการวิจัยเชิงปริมาณเป็นการศึกษาความต้องการสวัสดิการของผู้สูงอายุ โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล และใช้การวิเคราะห์ทางสถิติเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างความต้องการของผู้สูงอายุ ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้การสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือหลักในการค้นหาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการด้านต่างๆของผู้สูงอายุ และการค้นหาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับรูปแบบการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ก่อนที่จะทำการสรุปและสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงปริมาณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ประชากรและการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง

1) ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป ครอบคลุมพื้นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั่วประเทศไทย ยกเว้นกรุงเทพมหานครและเมืองพัทยาที่มีลักษณะเป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษ

2) กลุ่มตัวอย่าง

การเลือกกลุ่มตัวอย่างนั้นทำการคัดเลือกโดยใช้พื้นที่ในการแบ่งกลุ่ม (cluster) ตามภูมิภาค และคัดเลือกจังหวัดที่มีประชากรผู้สูงอายุสูงสุดของแต่ละภาค (Purposive Sampling) จำนวน 5 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ นครราชสีมา ชลบุรี นครศรีธรรมราช และนนทบุรี (สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. 2556)

ในส่วนของการเก็บข้อมูลเชิงปริมาณ เนื่องจากประชาชนที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ยังไม่มีข้อมูลจำนวนประชากรที่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงคำนวณโดยใช้สูตรการคำนวณในกรณีที่ไม่ทราบจำนวนประชากร ดังนี้

$$n = \text{ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง} \quad n = \frac{P(1-P)Z^2}{e^2}$$

P = ค่าเปอร์เซ็นต์ที่ต้องการสุ่มจากประชากรทั้งหมด

e = ค่าเปอร์เซ็นต์ความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

Z = ระดับความเชื่อมั่น

ทั้งนี้ในส่วน of ประชาชนแต่ละจังหวัด ผู้วิจัยกำหนด P = 50%, e = 0.05 และ Z = ๑.๙๖ ระดับความเชื่อมั่น ๙๕ % Z มีค่าเท่ากับ ๑.๙๖ ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละจังหวัดเท่ากับ ๓๘๔ คน รวม ๕ จังหวัดคิดเป็น ๑,๙๒๐ คน

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพ ทำการสัมภาษณ์ประชาชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้บริหาร อปท. ประเภทละ ๓ – ๕ คน ในแต่ละจังหวัด รวมทั้งสิ้น ๗๕ คน

3.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุจะได้มาจากข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ ดังนี้

1) ข้อมูลปฐมภูมิ

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิจะทำการเก็บข้อมูลจากพื้นที่ใน 5 จังหวัดที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย โดยจะทำการสุ่มพื้นที่ อปท. ในแต่ละจังหวัดจำนวนร้อยละ 10 พื้นที่และทำการเก็บข้อมูล อปท. ประเภทละอย่างน้อย 30 ตัวอย่างเพื่อให้เพียงพอต่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ดังนี้ (Hoinville and Jowell, 1977 อ้างถึงใน ประชัช เปี่ยมสมบูรณ์, 2542: 459)

1.1) ข้อมูลเชิงปริมาณ คณะผู้วิจัยจะทำการเก็บแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจากประชาชนที่มีอายุมากกว่า 60 ปี จำนวน 1,920 คน โดยกระจายในพื้นที่ 5 จังหวัดๆ ละ 384 คน ได้แก่ เชียงใหม่ นครราชสีมา ชลบุรี นครศรีธรรมราช และนนทบุรี เพื่อศึกษาความต้องการสวัสดิการด้านต่างๆ ของผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท ดังตารางที่ 3.1

1.2) ข้อมูลเชิงคุณภาพจะใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเพื่อทำการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน หรือ ผู้บริหาร อปท. และประชาชน รวมทั้งสิ้น 75 คน เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท และตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตที่สอดคล้องกับรูปแบบการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ดังตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนตัวอย่างจำแนกตามประเภท อปท.

จังหวัด	ประเภท อปท.	จำนวน อปท.	จำนวนตัวอย่างเชิงปริมาณ	จำนวนตัวอย่างเชิงคุณภาพ
เชียงใหม่	อบจ.	1	30	3
	เทศบาลนคร	1	30	3
	เทศบาลเมือง	1	30	3
	เทศบาลตำบล	9	132	3
	อบต.	11	162	3
	รวม	23	384	15
นครราชสีมา	อบจ.	1	30	3
	เทศบาลนคร	1	30	3
	เทศบาลเมือง	1	30	3
	เทศบาลตำบล	7	64	3
	อบต.	25	230	3
	รวม	35	384	15

จังหวัด	ประเภท อปท.	จำนวน อปท.	จำนวนตัวอย่าง เชิงปริมาณ	จำนวนตัวอย่าง เชิงคุณภาพ
ชลบุรี	อบจ.	1	30	3
	เทศบาลนคร	1	30	3
	เทศบาลเมือง	1	30	3
	เทศบาลตำบล	3	98	3
	อบต.	6	196	3
	รวม	12	384	15
นครศรีธรรมราช	อบจ.	1	30	3
	เทศบาลนคร	1	30	3
	เทศบาลเมือง	1	30	3
	เทศบาลตำบล	3	49	3
	อบต.	15	245	3
	รวม	21	384	15
นนทบุรี	อบจ.	1	30	3
	เทศบาลนคร	1	30	3
	เทศบาลเมือง	1	30	3
	เทศบาลตำบล	1	74	3
	อบต.	3	220	3
	รวม	7	384	15
รวม		98	1920	75

2) ข้อมูลทุติยภูมิ คณะผู้วิจัยจะทำการทบทวนวรรณกรรม เอกสาร บทความ หรือจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการผู้สูงอายุ คุณภาพชีวิต การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ และบทบาทหน้าที่ของรัฐตามกฎหมายที่จะต้องปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ

3.3 เครื่องมือในการวิจัยและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

3.1) ข้อมูลเชิงปริมาณ

การเก็บข้อมูลเชิงปริมาณจะใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลซึ่งแบบสอบถามประกอบด้วย 6 ส่วน ได้แก่ (ภาคผนวก ก)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลความต้องการของผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 4 ข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ

ส่วนที่ 6 ข้อคิดเห็นต่อการกำหนดแนวทางการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุในประเด็นต่างๆ

แบบสอบถามในส่วนที่ 2 ถึง 5 มีลักษณะเป็น Likert scale แบบ 5 ระดับ โดยแบ่งเป็น

มากที่สุด หมายถึง การมีความคิดเห็นสอดคล้องหรือมีความต้องการหรือการมีส่วนร่วมทุกครั้ง มีค่าเท่ากับ 5 คะแนน

มาก หมายถึง การมีความคิดเห็นสอดคล้องหรือมีความต้องการหรือการมีส่วนร่วมเกือบทุกครั้ง มีค่าเท่ากับ 4 คะแนน

ปานกลาง หมายถึง การมีความคิดเห็นสอดคล้องหรือมีความต้องการหรือการมีส่วนร่วมเป็นบางครั้งเมื่อมีโอกาส มีค่าเท่ากับ 3 คะแนน

น้อย หมายถึง การมีความคิดเห็นสอดคล้องหรือมีความต้องการหรือการมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย มีค่าเท่ากับ 2 คะแนน

น้อยที่สุด หมายถึง การมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องหรือไม่มีความต้องการหรือไม่มีการมีส่วนร่วมเลย มีค่าเท่ากับ 1 คะแนน

ด้านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ คณะผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นและทำการแก้ไขจากคำแนะนำของที่ปรึกษา หลังจากนั้นจึงนำไปเก็บข้อมูลกับประชาชนทั่วไปที่มีอายุเกิน 60 ปี จำนวน 50 ชุด แล้วนำมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่นโดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) และค่าอำนาจจำแนก (P)

เมื่อนำข้อมูลในส่วนที่ 2 ถึง 5 ของแบบสอบถามไปทำการวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนก (P) พบว่ามีค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.306 – 0.966 รวมทั้งทำการวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่นโดยคำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามระหว่าง 0.835 – 0.968 โดยจำแนกค่าความเชื่อมั่นตามส่วนต่างๆ ได้ดังนี้ (รายละเอียดดังภาคผนวก ข)

ตารางที่ 3.2 ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ประเด็นข้อคำถาม	ค่าความเชื่อมั่น
ส่วนที่ 2 ข้อมูลคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ	0.877 – 0.928
ส่วนที่ 3 ข้อมูลความต้องการของผู้สูงอายุ	0.863 – 0.967
ส่วนที่ 4 ข้อมูลการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ	0.835 – 0.957
ส่วนที่ 5 ข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของ อปท. ในการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ	0.887 – 0.968

3.2) ข้อมูลเชิงคุณภาพ

เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งสร้างตามกรอบแนวคิดของการวิจัย เพื่อนำไปใช้ในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) ซึ่งผู้วิจัยได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ และทำการแก้ไขตามข้อเสนอแนะเพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงเฉพาะหน้า (Face Validity) ก่อนนำไปใช้ในการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งขณะผู้วิจัยจะทำการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง 3 ฉบับ แบบสัมภาษณ์นี้ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ ซึ่งแบบสัมภาษณ์นี้ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับผู้บริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้บริหารงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเรื่องที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยมีประเด็นดังนี้

- 1) บทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการจัดบริการสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุในชุมชน
- 2) ความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายภาครัฐในด้านการจัดสวัสดิการสำหรับผู้สูงอายุ
- 3) ปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานตามนโยบายการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ
- 4) การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดบริการสวัสดิการผู้สูงอายุ
- 5) ข้อเสนอแนะอื่นๆ เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุเพื่อให้เกิดการพัฒนา

สวัสดิการผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

2. แบบสัมภาษณ์ผู้ปฏิบัติงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุ เรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ ซึ่งแบบสัมภาษณ์นี้ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับตัวผู้ปฏิบัติงาน

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้ปฏิบัติงานในเรื่องที่เกี่ยวกับผู้สูงอายุ โดยมีประเด็นดังนี้

1) นโยบายเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่

ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันมีความทั่วถึง และครอบคลุมทุกด้าน

2) ปัจจัยที่ทำให้การดำเนินการตามนโยบายของรัฐที่เกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุประสบความสำเร็จ

3) ปัญหาและอุปสรรคจากการจัดสวัสดิการสังคมแก่ผู้สูงอายุในชุมชน

4) หน่วยงานที่ควรมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมผู้สูงอายุ

5) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสามารถ

ดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพที่ดีในประเด็นใดบ้าง

3. แบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนหรือประธานชมรมผู้สูงอายุ เรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนารูปแบบการจัดสวัสดิการของผู้สูงอายุ ซึ่งแบบสัมภาษณ์นี้ประกอบด้วยประเด็นที่สำคัญได้แก่

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลเกี่ยวกับประธานชมรมผู้สูงอายุ

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของผู้นำชุมชนหรือประธานชมรมผู้สูงอายุเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุ โดยมีประเด็นดังนี้

1) การจัดบริการสวัสดิการสังคมสำหรับผู้สูงอายุที่ดำเนินการอยู่ในชุมชนมีความเหมาะสม ทั่วถึง และตอบสนองตรงต่อความต้องการของผู้สูงอายุ

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องส่งเสริม สนับสนุนการจัดบริการสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชนในประเด็นใดบ้าง

3) การมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวทาง นโยบาย และวางแผนการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุของชุมชน

4) ปัญหา อุปสรรคที่สำคัญในการจัดบริการสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน

5) ข้อเสนอแนะที่จะช่วยส่งเสริมการจัดสวัสดิการผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อให้การพัฒนาสวัสดิการผู้สูงอายุมีประสิทธิภาพ ทั้งในระยะสั้น และระยะยาว

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัยนี้จะทำการวิเคราะห์ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพดังนี้

1. ข้อมูลเชิงปริมาณ จะทำการวิเคราะห์โดยใช้สถิติพรรณนา เช่น ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นต้น และใช้สถิติอ้างอิงเช่น t-test และ ANOVA เพื่อเปรียบเทียบความต้องการของผู้สูงอายุ เป็นต้น

การแปลความหมายของค่าเฉลี่ยจะทำการแปลเป็น 5 ระดับด้วยกันดังนี้

4.21 – 5.00 หมายถึง การมีความคิดเห็นสอดคล้องหรือมีความต้องการหรือการมีส่วนร่วมทุกครั้ง (มากที่สุด)

3.41 – 4.20 หมายถึง การมีความคิดเห็นสอดคล้องหรือมีความต้องการหรือการมีส่วนร่วมเกือบทุกครั้ง (มาก)

2.61 – 3.40 หมายถึง การมีความคิดเห็นสอดคล้องหรือมีความต้องการหรือการมีส่วนร่วมเป็นบางครั้งเมื่อมีโอกาส (ปานกลาง)

1.81 – 2.60 หมายถึง การมีความคิดเห็นสอดคล้องหรือมีความต้องการหรือการมีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย (น้อย)

1.00 – 1.80 หมายถึง การมีความคิดเห็นไม่สอดคล้องหรือไม่มีความต้องการหรือไม่มีการมีส่วนร่วมเลย (น้อยที่สุด)

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพ จะทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ เพื่อให้ได้ข้อสรุปและรายละเอียดของเกี่ยวกับบทบาทของ อปท. ในการจัดสวัสดิการให้แก่ผู้สูงอายุในชุมชนเมืองและชุมชนชนบท และตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนี้

1) การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) คือ การนำข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมมาวิเคราะห์ จัดระบบข้อมูลและสังเคราะห์เพื่อการนำเสนอในรูปแบบการบรรยายมุ่งอธิบายปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น

2) การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ การตีความ สร้างข้อสรุปจากข้อมูลเชิงรูปธรรมและเหตุการณ์หรือปรากฏการณ์ที่ค้นพบ โดยรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติมหรือจัดกระทำบางอย่างเพื่อพิสูจน์สมมติฐานแล้วมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกัน

3) การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการจำแนกและจัดระบบหมวดหมู่ข้อมูล (Typology and Taxonomy) คือ เป็นการนำข้อมูลที่ได้นำมาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ